

MIT ÜZEN AZ IFJÚSÁGÜGY HAGYMAMODELLJE A MAGYAR KÉPZÉSI RENDSZERNEK

WHAT THE UNION MODELL OF YOUTH AFFAIRES MESSAGES FOR THE HUNGARIAN EDUCATION SYSTEM

Nagy Ádám^{1*},

¹ Iuvenis Ifjúságsszakmai Műhely, Pedagógusképző Kar, Neumann János Egyetem, Magyarország

Kulcsszavak:

ifjúságügy,
ifjúságsegítő képzés,
MA képzés,
ifjúságügyi doktori program

Keywords:

youth affaires,
youth worker courses,
MA courses,
Phd courses in youth affaires

Cikktörténet:

Beérkezett: 2017. szeptember 6
Átdolgozva: 2017. szeptember 20
Elfogadva: 2017. október 10

Összefoglalás

A cikk az ifjúságügy hagyománymodelljén keresztül mutatja be egy lehetséges ifjúságsszakmai képzérendszer szerkezetét, integrálva abba (BA kurzusként) az ifjúságsegítő képzést, mint a valaha volt ifjúságsszakmai képzések első lépcsőfokát.

Abstract

The paper presents the structure of a possible youth affaires university courses system. This system integrates the former youth worker course (as a BA course), as the first step of this system.

1. A mai helyzet

Az ifjúságügy mint multidiszciplináris megközelítés, szűkebben az ifjúságügyi képzések gyerekcipőben járnak Magyarországon. Németországban 45 000 kiképzett ifjúságsegítő van [1], a szociálpedagógia 1969 óta a választható öt pedagógiai szakképesítés egyike [2], amelyet a nyolcvanas években a hallgatók több mint a fele választott [3], sőt az elmúlt 40 év alatt meghatszorosodott a területen dolgozók aránya (majdnem félmillió fő). Hollandiában 1970-es évek óta professzionális képzést kapnak az ifjúságsegítők [4]. A máltai(!) egyetemen ifjúsági tanulmányok intézete működik, Finnországban MA fokozat szerezhető ifjúsági munkából (Mikkeli Egyetem), Nagy-Britanniában posztgraduális MA szerezhető [5], s a genti egyetemen védtek már ifjúságügyi témájú PhD fokozatot [6].

Ezzel szemben Magyarországon 2003-ban jött létre az akkor pedagógiai indíttatású ifjúságsegítő OKJ képzés [7,8], amely 2012-ben szociális munka besorolást kapott, de már csak ifjúságsegítő asszisztensként létezett mindössze. 2015-ben besorolásra került szakirányként a közösségsszervezés BA képzésbe, amely képzés 2017-ben indul először. Erre a képzésre összesen 83-an jelentkeztek az országból, 15-en(!) első helyen [9], amely jól mutatja a maradékelven választott képzések sanyarú sorsát. Más formális, felsőoktatásba integrált ifjúságügyi képzés nem működik. Bár kétségtelen, hogy az ifjúságügy rugalmassága és emberközpontúsága (gyengéje egyben az erőssége) nem is lesz képes sosem kolonizálni egy területet, mint tette ezt pl. az

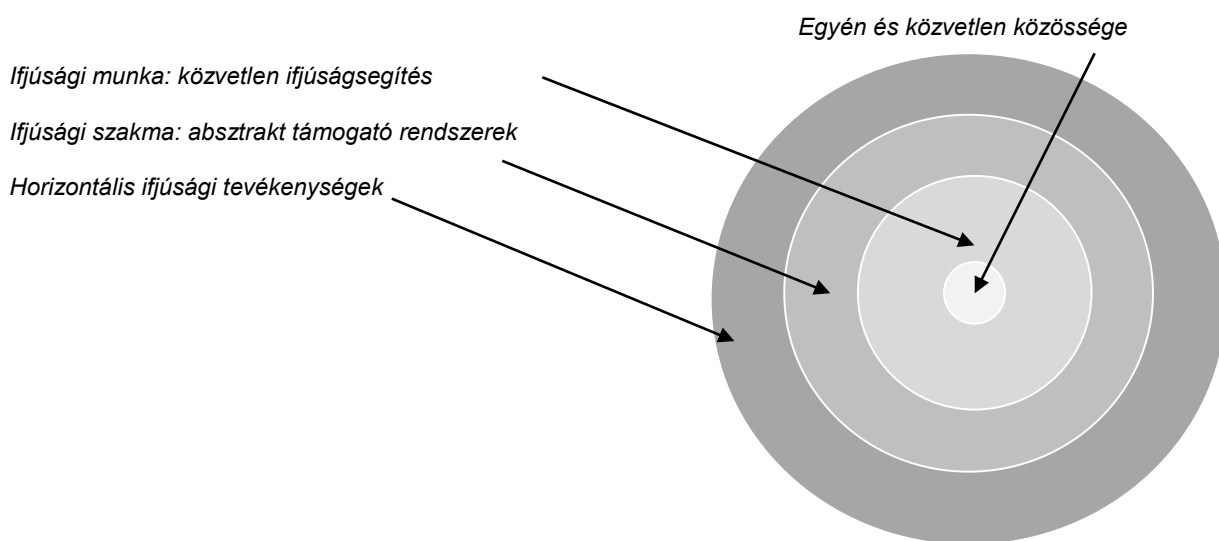
* Kapcsolattartó, szerző

E-mail cím: nagy.adam@pk.uni-neumann.hu

oktatásügy [10], ez nem ok arra, hogy a magyarországi ifjúságügyi képzési rendszer fejletlenségét tudomásul vegyük. Az alábbiakban az ifjúságügy elméleti modelljéből kiindulva olyan képzési szisztémát vázolunk, amelyet az a meggyőződés vezérel, hogy egy BA (főképp nem egy „fél-BA”) nem az utolsó, hanem az első lépés egy ifjúságügyi képzési szerkezetben. Így a BA-tól kezdve a doktori képzésig olyan lehetséges szerkezetet mutatunk be, amely mind az európai ifjúsági struktúrába mind a magyar képzési rendszerbe illeszkedik.

2. Az ifjúságügy hagyománymodellje

Az ifjúságügy a fiatalokkal, azok szabadidejében szolgáltatásszerűen foglalkozók szakmája. Bevetett modellje szerint tevékenységének szerkezete az úgynevezett hagyománymodellel írható le [11, 12]. A hagyománymodell az ifjúságügy tevékenységtérképét – számba véve az iskola és a család által sokszor elvileg sem támogatható, de szükséges tevékenységeket, területeket – szemlélteti (1. ábra).

1. ábra: Ifjúságügyi hagyománymodell

A modell alapja az egyénnel/közösséggel kapcsolatos tevékenység közvetlen (konkrét), illetve közvetett (absztrakt) mivolta. A modell középpontjában maga az egyén (illetőleg közössége) áll, akikkel, amelyekkel a tevékenység folyik.

A belső héjon belül azon tevékenységek köre található, amelyek közvetlen szereplője az egyén vagy közösség (ifjúsági munka). Az ifjúsági munka területei esetében tehát azokat a terepeket vannak, ahol szorosan az ifjúsági generációkkal és azok tagjaival kapcsolatban történik tevékenység. Ifjúsági munkának nevezzük mindazokat az aktivitásokat, amelyek az ifjúsági korosztályok és a velük közvetlen kapcsolatban lévő szereplők közötti interakciókban jelennek meg. Ez a héj az érintett korosztályok élethelyzetéből adódó sajátos problémáinak megoldását, társadalmi részvételük kialakítását segítő, az ő részvételükre és sajátos szakmai eszközrendszerre alapozó társadalom-, közösség- és perszónális fejlesztő, segítő munka. Az ifjúsági munka kulcsszavai: énkép kiteljesítés, önismeret, öntevékenység, közösségi párbeszéd, csoportszocializáció, kihívásokra való felkészítés, szabadidős tevékenységek, informális tanulás. Az ifjúsági munka leginkább a fejlesztés irányát magukban hordozó tényezőkhez kapcsolódik (személyiség-, közösség-, csoport-, terület-, településfejlesztés...), mindezek a támogatás, az újítás és megújulás előjelét, ígéretét, és szükségletét mutatják. Teszik ezt a „helyzetbe hozás”, bátorítás, bevonás fogalmai is, s magában foglalják a szolidaritás, a különbözőségek elfogadásának aktív képességének és készségének (és ennek részeként az empátia fejlesztésének) fogalomkörét. Szolgáltatási kínálata annyiban különbözik az üzleti világ ifjúsági szolgáltatásaitól, hogy (elvben) bárki számára hozzáférhető, ún. alacsonyküszöbű szolgáltatás, azaz igénybevétele nem függ pénzügyi vagy egyéb előzetes feltételektől.

A középső hagyományhéjba (ifjúsági szakma) tartozik minden olyan tevékenység, amely csak közvetett módon kerül kapcsolatba magával az egyénnel (közösséggel), „pusztán” szervezi azt, megadja kereteit és megalkotja absztrakcióját. Az ifjúsági szakma területeinek nevezzük tehát

azokat a szegmenseket, ahol a közvetlen munkánál elvonatkoztatottabb módon – az absztrakció egy magasabb szintjén – folyik érdekükben tevékenység. Ez mindazon aktivitásokat tartalmazza, amely tartalmában, módszertanában segítséget adhat a közvetlenül a fiatalokkal interakcióban lévő ifjúsági munkának. Ez tehát a absztrakció magasabb szintjén elhelyezkedő tevékenységösszesség, amelynek feladata az ifjúsági munka „háttérének” biztosítása.

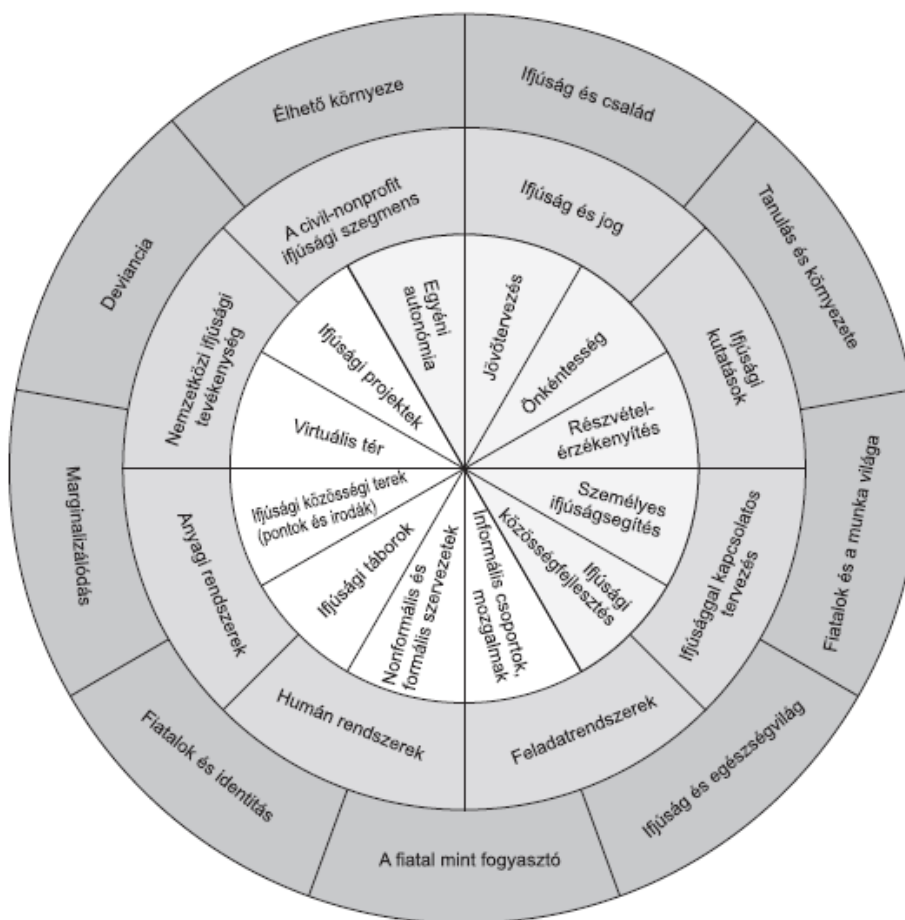
A külső hagyományháj (ifjúság és társadalom) a horizontális ifjúsági megközelítés terepe, ahol a más szakmához történő interdiszciplináris kapcsolódások helyezkednek el. Horizontális ifjúsági tevékenységekhez tartozik minden olyan tevékenység, amelynek az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos szerepe van és részben más „ügy” (oktatás, szociális munka, kultúra, gazdaság stb.) profiljába tartozik. Ilyen a családtervezési kompetenciáktól és támogatási rendszerektől a munkaerőpiaci és a vállalkozói kompetenciák fejlesztésén keresztül a gyermeksegélyezési rendszeren, a tanulástámogatáson át, az ifjúsági média, kultúra területeig számos tevékenység.

A modell az ifjúsági munka 12, az ifjúsági szakma további 8, a horizontális tevékenységek 9 területét nevesíti (1. táblázat; 2. ábra).

Az ifjúsági munka területei	Az ifjúsági szakma területei	Ifjúság és társadalom területei
<p>Fejlesztési területek</p> <ul style="list-style-type: none"> Egyéni autonómia-fejlesztés; Jövőtervezés; Önkéntesség-fejlesztés; Részvétel-érzékenyítés; Személyes ifjúságsegítés; Ifjúsági közösségfejlesztés. <p>Terepek*</p> <ul style="list-style-type: none"> Informális csoportok, mozgalmak; Nonformális és formális szervezetek; Ifjúsági táborok; Ifjúsági közösségi terek (pontok és irodák); Virtuális tér; Ifjúsági projektek 	<ul style="list-style-type: none"> Ifjúság és jog; Ifjúsági kutatások; Ifjúsággal kapcsolatos tervezés; Feladatrendszerek; Humán rendszerek; Anyagi rendszerek; Nemzetközi ifjúsági tevékenység; A civil-nonprofit ifjúsági szegmens. 	<ul style="list-style-type: none"> Ifjúság és család; Tanulás és környezete; Fiatalok és a munka világa; Ifjúság és egészségügy; A fiatal, mint fogyasztó; Fiatalok és identitás; Marginalizálódás; Deviancia; Élhető környezet.

1. táblázat: az ifjúságügy rendszere

* Esetünkben a terepnek (amelyben a cselekvés történik) is nevelési funkciója van.

2. ábra: az ifjúságügy rendszere (forrás: saját szerkesztés)

3. Az ifjúságügyi BA, MA és PHD rendszere

Az itt bemutatásra kerülő javaslat a hagyományok ifjúsági munka, ifjúsági szakma és ifjúság és társadalom tevékenységek szerkezetére építkezik, amely használható alapja lehet egy gyakorlati megközelítésű BA, elméleti jellegű MA és multidiszciplináris kötődésű doktori szintű képzési szerkezetnek. Tehát az alábbiak váza [13], hogy:

- A fiatal és kisközösségét középpontba helyező BA képzés tanítson gyakorlatot, problémaérzékelést és megoldást, terepmunkát, technikákat, módszertant stb.;
- Az absztrakció magasabb fokán álló, szemléletében már nem a fiatal, hanem az ifjúságot tekintő MA képzés (jobb híján itt ifjúsági tervező néven említjük) tanítson elméletet, mutassa be a posztmodernitást, a szabadidő értelmezési lehetőségeit, a fiatalok jellemzőit, s az ezeket ilyen-olyan szemüvegeken keresztül vizsgáló ifjúságszociológiát, szabadidő-pedagógiát, prevenciós szociális munkát, ifjúságpolitikát (s kultúraértelmezést, pszichológiát, vezetéselméletet, jog és igazgatást stb.);
- A képzés csúcsát jelentő doktori képzés pedig egyfajta az ifjúságot központba helyező multidiszciplináris doktori iskolaként – 3-4 akadémiai tudományterülethez közvetlenül kötődve (neveléstudomány, politológia, szociológia-szociális munka tudomány stb.) – adhat szellemi háttérrel az ifjúságügynek.

4. Az ifjúságsegítő BA

Fentiek értelmében egy lehetséges ifjúságsegítő BA képzés átfogó célja – azaz az ifjúságsegítővel, mint értelmiségi szakemberrel szemben támasztott követelmény – hogy az ifjúsághoz tartozó generációk csoportjairól, egyéneiről készülő diagnózisok, fejlesztő-segítő beavatkozások tervezése, végrehajtása, hatáselemzése álljon komplex tudása fókuszában. A képzés feladata tehát az ifjúsági munka művelésére való képessé tétel, amely elsősorban személy/csoportközpontú és gyakorlatorientált. A képzést közvetlen valóságismeret, az aktivitást, kooperativitást igénylő tanulási folyamatszervezés és az egyéni tanulási utak támogatása jellemzi, a csinálva tanulás érvényesülésével. A BA alapozó ismeretei a korosztály élethelyzetéről adnak információt, szakmai törzsanyaga az ifjúsági munkát, szakirányai az ifjúságsegítő szerepértelmezéseit öleli fel. Értékelése is gyakorlat-, egyén- és fejlődésközpontú.

5. Az ifjúsági tervező MA

Az ifjúsági tervező feladata a generációs logikát szem előtt tartva az ifjúsági szakma elsajátítása, az ifjúságsszakmai tér és a társadalmi szektorok összefüggéseinek megértése és befolyásolásának támogatása.

Az MA képzés átfogó célja – azaz az ifjúsági tervezővel szemben támasztott követelmény – hogy az ifjúsági tervező képes legyen az ifjúsághoz tartozó generációkról, mint társadalmi nagycsoportokról készülő diagnózisok, beavatkozások tervezésére, végrehajtására, hatáselemzésére, a generációs igények felmérésére, valamint az ifjúságsszakmai tér megértése és összefüggésben látására, s a szakmai világkép koherens és konzisztens kialakulása álljon rendszerszintű tudása fókuszában. Az ifjúsági tervező „felelős” a szakma folyamatos megújításáért, azaz letéteményese az új utak felkutatásának. A képzést a rendszerszemléletű, absztrakt és elméleti tudás, a rendszerezett tanulási folyamat támogatása és az elemzést, tervezést igénylő tanulási folyamatszervezés jellemzi.

Egy MA szintű képzés tehát elméleti jellegű, a hagyománymodell második körgyűrűjét „dolgozza fel”, feladata az ifjúsági szakma művelésére történő képessé tétel, így a képzés azon tudásanyagokat tartalmazza, amely tartalmában, módszertanában segítséget adhat az ifjúsági munkának, biztosítva annak háttérét. Az MA képzés generáció és nagycsoport-központú, elmélet és rendszerorientált, célja a generációs szemléletben és a valódi ifjúságsszakmai mesterképzésben érhető tetten. Az MA alapozó ismeretei megfelelnek a társdiszciplínáknak, a szakmai törzsanyag pedig az ifjúsági szakma tárgyainak. A differenciált szakmai anyag a horizontális ifjúsági tevékenységeket takarják. Az MA képzés értékelése rendszerszemléletű, elmélet és anyagközpontú, mindkettőnél az (ön)reflexiók elemek hangsúlyával. Mint szakmai kettősség fenti két végzettség erős hasonlóságot mutat pl. a szociális szakmák szociális munkás és szociálpolitikus végzettségeihez.

6. Doktori iskola

Egy ifjúságügyi doktori iskola meghatározásához visszautalunk az ifjúságügy elsődleges diszciplináris környezetére [14]:

- A neveléstudományban elsősorban: szabadidő-pedagógia, az egyén családon és iskolán túli fejlesztési lehetőségei, a pszichológiában az életkori sajátosságokon alapuló szociális viselkedéstanulás;
- A szociális munkában: a mentálhigiénia, az egyéni élethelyzeti problémák megelőzése, megoldásainak támogatása;
- A szociológiában: az ifjúságkutatás, a társadalmi csoport rétegződésének, folyamatainak, szerkezetének leírása;
- A politikatudományban: a közpolitikaként értelmezett ifjúságpolitika, a társadalmi csoport viszonyrendszerének megváltoztatása, korrekciója*.

* Egy konkrét példával élve pl. a táborozás a pedagógia számára táborpedagógia, a szociológiának a táborok ifjúságának változása (plázák és fesztiválok ifjúságává), a politológiának forráselosztás és intézményfenntartás, a szociális munkának pedig a tábor mint az esélyegyenlőség-méltányosság terepe és prevenciók lehetőség jelenik meg.

A doktori iskola kapcsán a négy terület háromelemű térré formálódik (a szociológia és szociális munka közös társadalomtudományi alatt értelmezett): társadalomtudományi, politológiai, és neveléstudományi diszciplínákkal (ez nem jelenti azt, hogy más diszciplína ne lenne hatással a generációs logikára, pl.: jogtudomány, pszichológia stb., pusztán azt, hogy az elsődleges diszciplináris környezetet tekintjük alapnak).

Doktori iskola létesítése a mai szabályozók szerint abban a tudományágban lehetséges, amelyben az adott intézménynek van akkreditált mesterképzési szakja és folyik is a képzés. Bár ma a multidiszciplinaritás miatt egy ilyen doktori iskola létesítése nem tűnik még reálisnak, hosszútávú célként mindenképp meghatározható, hiszen a különböző irányok, tudományterületek szinergiája ritkán látott szellemi pezsgést, intellektuális műhelyet teremthetne.

Köszönetnyilvánítás

Köszönet a kutatás támogatásáért, amely az EFOP-3.6.1-16-2016-00006 „A kutatási potenciál fejlesztése és bővítése a Neumann János Egyetemen” pályázat keretében történt. A projekt a Magyar Állam és az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával, a Széchenyi 2020 program keretében valósul meg.

Acknowledgement

This research is supported by EFOP-3.6.1-16-2016-00006 "The development and enhancement of the research potential at John von Neumann University" project. The Project is supported by the Hungarian Government and co-financed by the European Social Fund.

Irodalomjegyzék

- [1] SIURALA, L. (2012): History of European youth policies and questions for the future, in COUSSÉE, F., VERSCHULDEN, G., WILLIAMSON H. (szerk): The history of youth work in Europe - Relevance for youth policy today, Volume 3, Council of Europe-European Commission, Strasbourg, Cedex
- [2] THOLE, W. (2000): Szociálpedagógia két különböző szintjén, in KOZMA, T., TOMASZ, G. (szerk): Szociálpedagógia, Osiris, Educatio, Budapest
- [3] RAUSCHENBACH, T. (2000): Szociálpedagógia – tudományos diszciplína előkép nélkül, in KOZMA, T., TOMASZ, G. (szerk): Szociálpedagógia, Osiris, Educatio, Budapest
- [4] VAN EWIJK, H. (2010): Youth work in the Netherlands – History and future direction, in COUSSÉE, F., VERSCHULDEN, G., VAN DE WALLE, T., MĘDLIŃSKA M., WILLIAMSON H. (szerk): The history of youth work in Europe - Relevance for youth policy today, Volume 2, Council of Europe-European Union, Strasbourg, Cedex
- [5] YMCA George Williams College (2015): The Encyclopaedia of Non-formal Education, www.infed.org, [Megtekintés: 18-Decr-2015].
- [6] SCHILD, H., VANHEE, J. (2009): History of youth work, in VERSCHULDEN, G., COUSSÉE, F., VAN DE WALLE, T., WILLIAMSON H. (szerk.): The history of youth work in Europe - Relevance for youth policy today, Council of Europe, Strasbourg, Cedex
- [7] HORVÁTH Ágnes (2017): Az ifjúságsegítő képzés tudományági orientációja szakmai és képzési követelmények tükrében, Gradus, 1. szám
- [8] HORVÁTH Ágnes (2008): Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés ajánlott központi programja, Új Ifjúsági Szemle, 4. szám
- [9] Ismeretlen szerző: Szakterületen jelentkezők száma 2017, kézirat
- [10] BRADFORD, S. (2011): Modernising youth work: from the universal to the particular and back again, in CHISHOLM, L., KOVACHEVA, S., MERICO, M. (szerk): European youth studies – integrated research, policy and practice, EYS Consortium, Innsbruck
- [11] NAGY, Ádám, BODOR, Tamás, DOMOKOS, Tamás, SCHÁD, László (2014): Ifjúságügy, ISZT Alapítvány, Budapest
- [12] NAGY Ádám, Oross Dániel (2016): Az ifjúságügy értelmezése, Esély 6. szám
- [13] NAGY Ádám (2010): Ifjúsági szakemberek és szerepeik és egy lehetséges képzési rendszer alapjai, Új Ifjúsági Szemle 4. szám
- [13] NAGY Ádám (2017): Az ifjúságügy mint több diszciplínára épülő terület, Gradus 1. szám